

GITA BĒRZIŅA

Latvijas Universitāte, Latvija

AIZGUVUMU SEMANTIKA: GRIEĶISMI ROMIEŠU NACIONĀLĀ EPOSA VALODĀ

Īss kopsavilkums

Senās Romas kultūrā saskatāmas daudzas un dažādas ietekmes no senajiem grieķiem, un nozīmīga ir arī grieķu valodas ietekme uz latīņu valodas (jo īpaši klasiskā perioda) attīstības procesiem.

Rakstā uzmanība pievērsta grieķu valodas aizguvumiem vienā no klasiskās latīņu valodas izcilākajiem tekstiem – Vergilija *Eneidā*. Tā analīze rāda, ka aizguvumi no grieķu valodas, t. sk. kalki, Vergilija eposa valodā izmantoti mērķtiecīgi ar daudzveidīgu semantiku.

Sekojojot sengrieķu episkās dzejas tradīcijas aizsācēja Homēra paraugam, aizguvumi, pirmkārt, plaši kalpo grieķu pasaules atslēģelementu – raksturīgu kultūras reāliju – identificēšanai. Valodu mijiedarbe atklāj kultūrvērtību mijiedarbi. Otrkārt, grieķismu lietojums daudzpusīgi noder autora literārā statusa apliecinājumam un episkās valodas tradīcijas turpināšanai un aktualizēšanai. Tie niānsē un mākslinieciski bagātina konkrētā eposa izteiksmi un būtiski paplašina latīņu valodas līdzekļu un paņēmienu klāstu. Citviet turpretim aizguvumi no grieķu valodas izmantoti specifiskāk, noteiktā konsituācijā spilgti kalpojot autora individuāliem poētiskiem mērķiem (piem., citādā izcelšanai, svešā un nesaprotamā iezīmēšanai u. tml.).

Atslēgvārdi: aizguvums, grieķisms, klasiskā latīņu valoda, Vergilija *Eneida*.

Senās Romas kultūrā saskatāmas daudzas un dažādas ietekmes no senajiem grieķiem. Daudzus gadu simtus romieši dzīvo līdzās uzplaukstošai sengrieķu kultūrai. Un, kamēr Roma vēl tikai top, grieķi ir jau radījuši izcili literatūru, likuši pamatus Rietumu filozofijai un zinātnei, guvuši ievērojamus panākumus mākslā un arhitektūrā. Romai augot un pamazām attīstoties tās kultūrai un intelektuālajai domai, un jo īpaši pēc Grieķijas pakļaušanas 2. gs. p. m. ē., tā neizbēgami saskaras ar grieķu kultūru un grieķu valodu un aizgūst sev svarīgo dažādās jomās. Nozīmīga ir arī grieķu valodas ietekme uz latīņu valodas attīstības procesiem.

Katrai no abām klasiskajām valodām vērojamas savas raksturīgās izpausmes un īpatnības, un vairāku gadu simtu līdzāspastāvēšanas rezultātā noteiktos laikposmos arī romieši atstājuši savas pēdas grieķu valodā, tomēr grieķu valodas aizguvumi latīņu valodā ir daudz ievērojamāki. Turklāt daļa no aizgūtā valodas materiāla tieši ar latīņu valodas starpniecību tālāk nonāk dažādās Eiropas valodās.

Aizgūšana kā valodu saskares ietekmēts process, kurā vienas valodas vienība tiek pārņemta un pakāpeniski iekļaujas citas valodas struktūrā, pakļaujoties šīs citas valodas izrunas un rakstības noteikumiem un gramatikas likumiem (VPSV 2007, 20), ir kompleksa parādība. Un arī latīņu valodā aizgūšanas prakse ir daudzveidīga. Dažādos laikos dažādu faktoru ietekmē tā bijusi atšķirīga – atšķirušies aizguvumu ienākšanas mērķi, jomas, aizgūtās valodas vienības, dominējošie aizgūšanas paņēmieni un veidi, kā arī aizgūšanas intensitāte.

Visā daudzpusībā šo parādību vienā rakstā aplūkot nav iespējams, tāpēc šoreiz par grieķu valodas aizguvumiem klasiskās latīņu valodas vienā no izcilākajiem tekstiem, kas nozīmīgi ietekmējis arī Rietumeiropas kultūru, – Vergilija *Eneidā*. Šis teksts sava apjoma dēļ sniedz pietiekami daudzveidīgas liecības plašāku secinājumu izdarīšanai un ar izgaismoto valodu materiālu var atklāt vērtīgus faktus par šo valodā kopumā tik svarīgo parādību arī citu valodu pētniekiem.

Grieķu valodas paraugi būtiski ietekmē vispār klasiskās latīņu valodas veidošanos. Šis latīņu valodas normētais variants, kas kalpo par ideālu gadsimtiem ilgi (t. sk. kā pareiza un tīra valoda kļūst par paraugu modernām literārajām valodām) un arī mūsdienās fiksēts vārdnīcās un gramatikās, attīstās laikā no apmēram 100. g. p. m. ē. līdz 150. g. m. ē. un izkristalizējas šī perioda labākajos – tādu autoru kā Cicerons, Cēzars, Vergilijs, Horācijs u. c. – literārajos tekstos.

Klasiskās latīņu valodas pamats ir romiešu dialekta rakstītā forma (t. s. *sermo urbanus*), un tā lielā mērā attīstās, grieķu valodas elementiem un paraugiem jau kopš apm. 240. g. p. m. ē. papildinot tos latīņu valodas variantus, kas līdzās tautas neizglītotā vairuma runātajai valodai bija izkopti dažādiem sociokultūras mērķiem (piem., likumu un rituālo tekstu, publisko oratoru runu, senāta un pontifikālo pierakstu valoda) (Coleman 2012, 796).

Mainoties vēsturiskajiem, politiskajiem, sociālajiem un kultūrvides apstākļiem, mainās arī romiešu izpratne dažādos, tajā skaitā valodas, jautājumos un latīņu valodas lietošana.

Augstāko kārtu romieši izglītojas pie grieķu oratoriem, filozofiem un gramatiķiem, un grieķu valoda kļūst par viņu kultūras valodu. Ikviens izglītotais romietis var lasīt un runāt grieķu valodā. Tas vedina romiešus arvien vairāk saskatīt un novērtēt grieķu valodas īpašās kvalitātes – tai raksturīgos skaidras un precīzas izteiksmes principus un likumības (t. sk. gan attiecībā uz precīzām un diferencētām vārdu nozīmēm, gan gramatisko variāciju izslēgšanu, gan daļēju morfoloģijas regularizēšanu) un jo īpaši ievērojamos leksiskos resursus (*tanto est sermo Graecus Latino iucundior* [...] Quint. Inst. 12.10.33). Tas plaši un daudzveidīgi ietekmē romiešu pašu valodas lietojumu un attīstību, sevišķi tās augstākajos variantos (plašāk skat. Coleman 1977; Clackson, Horrocks 2007, 184–198; Clackson 2011, 236–256).

Līdz ar dažādu jomu, tostarp arī tehnisko žanru, attīstību tiek izkopta latīņu valodas lietošana specifiskiem mērķiem – gan tehnisku, gan filozofisku, gan arī māksliniecisku tēmu izklāstam. Grieķu valodas ietekmē latīņu valodā attīstās vairāk vai mazāk pieņemtas stabilas iezīmes, kas raksturīgas dažādiem žanriem, atšķirīgiem stiliem un noteiktam lietojuma kontekstam (plašāk skat. Palmer 1954, 95–147; Clackson, Horrocks 2007, 215–227). Valodā raisās virkne sintaktisko un stilistisko pārmaiņu un noris bagātīga latīņu vārdu krājuma papildināšana (plaša leksikas aizgūšana, jaundarināšana un pielāgošana). Turklāt grieķu valodas paraugs palīdz nostiprināt izpratni par lingvistiskās normas nepieciešamību, un tas ļauj sekot procesiem valodā un savā ziņā normēt valodu visos tās līmeņos – gan leksikā un vārddarināšanas jautājumos, gan morfoloģijā un sintaksē.

Tā klasiskā latīņu valoda šai posmā būtiski attīstās pēc grieķu valodas parauga, un liela nozīme un vieta te ir arī aizguvumiem. Aizgūtas tiek dažādas valodas vienības un paņēmieni, tomēr visspilgtāk un ilglaicīgāk grieķu valodas ietekme izpaužas leksikā (skat. Coleman 1977, 105–106), daļai aizgūtā leksiskā materiāla caur latīņu valodu tālāk nonākot dažādās Eiropas valodās (piem., liela daļa mūsdienu Eiropas valodu dažādu jomu terminoloģijas ir atvasināta tieši vai netieši no latīņu valodas vārdiem, kuru izcelsme saistās ar šo laiku).

Aizguvumu klasiskajā latīņu valodā ir daudz, un tieši grieķu valoda ir ļoti bagātīgs avots šai ziņā. Kā jau 19. gs. beigās savā darbā par aizguvumiem latīņu valodā norādījis Edvards Vartons (*Edward Ross Wharton*, 1844–1896), grieķu valodā ir apmēram 2,5% aizgūtu vārdu, bet latīņu valodā ap 14%, proti, pēc viņa datiem, sengrieķu valodā līdz 300. g. p. m. ē.

ir 41 100 vārdu, no kuriem varbūt 1000 ir aizgūti, bet klasiskajā latīņu valodā no 26 300 vārdiem līdz m. ē. 117. gadam ap 3500 vārdu ir aizgūti no grieķu valodas un ap 300 no citām valodām (neietverot to skaitā īpašvārdus) (Wharton 1888, 1).

Romieši, lasot un tulkojot dažādu jomu grieķu tekstus (it sevišķi tehniskos, zinātniskos tekstus), kā arī paši rakstot par jaunām tēmām, sastopas ar jēdzieniem, kuriem latīņu valodā vēl nav apzīmējumu. Viņi ir spiesti pielāgot latīņu valodas vārdu krājumu un kā divu valodu pratēji izmanto vairākas iespējas un dažādus veidus, lai rastu atbilstīgu apzīmējumu.

1. Romieši tieši aizgūst grieķu vārdu (aizguvums). Tādi aizguvumi ir, piemēram, *delphinus* [δελφίς, -ῖνος] *delfīns*, *gubernare* [κυβερνᾶν] *stūrēt, vadīt*, *marmor* [μάρμαρος] *marmors*, *massa* [μᾶζα] *mikla, masa*, *nauta* [ναύτης] *kuģinieks, jūrnieks*, *organum* [ὄργανον] *rīks, instruments*, *podium* [πόδιον] *pamatne, pakāpiens*, *poena* [ποινή] *sods*, *poeta* [ποιητής] *dzejnieks*, *schema* [σχῆμα] *izskats, veids*, *talentum* [τάλαντον] *talants (nauda)*; ar intelektuālās domas un dažādu zinātņu jomu attīstību saistīti aizguvumi, piemēram, *grammaticus* [γραμματικός] *gramatikis, valodnieks, filologs*, *historia* [ἱστορία] *vēsture*, *musica* [μουσική] *mūzika*, *philosophus* [φιλόσοφος] *filozofs*, *magnes* [μάγνης] *magnēts* u. c.

Šie aizguvumi iekļaujas latīņu valodas vārdu krājumā un lielākoties tiek asimilēti atbilstošajās deklinācijās: a-celmi 1. deklinācijā, o-celmi 2. deklinācijā, pārējie – 3. deklinācijā.

2. Tiek paplašināta esoša latīņu valodas vārda nozīme, iekļaujot attiecīgā grieķu vārda nozīmi (semantiskais kalks). Piemēram, *tempus* ‘gram. laiks’ [χρόνος ‘laiks, gram. laiks’], *articulus* ‘artikuls’ [ἄρθρον ‘locītava, loceklis, artikuls’], *virtus* ‘tikums’ [ἀρετή ‘vīrišķība, krietnums, tikums’], *musculus* ‘muskulis’ [dem. no *mus* [μῦς] ‘pele, anat. muskulis’] u. c.

3. Morfēmu pa morfēmai tiek tulkots grieķu vārds, lai radītu jaunu latīņu vārdu (morfoloģiskais kalks). Proti, no pašas latīņu valodas elementiem tiek darināti jauni salikteņi un atvasinājumi, kopējot grieķu leksēmu morfoloģisko struktūru. Piemēram, *essentia* [esse] ‘būtība, esība’, tulkojot grieķu *οὐσία*, Cicerona darinātais *qualitas* [qualis] ‘kvalitāte’, tulkojot grieķu *ποιότης*, *nominativus* no grieķu *ὀνομαστικός*, *moralis* atbilstīgi grieķu *ἠθικός* u. c.

4. Tiek izmantota aprakstoša izteiksme (Coleman 1989, 77–8; Powell 1995, 288; Anttila 1989, 140).

Īpaša aizgūšanas prakse attīstās literāros tekstos, kur tas tiek darīts ne tikai *inopia*, bet arī *imitatio* un mākslinieciskai valodai svarīgā *ornatus* dēļ (skat. Quint. Inst. 1.5.58; 8.6.32). Līdzīgi kā citās valodās (tostarp arī latviešu) būtiska nozīme latīņu valodas vārdu krājuma attīstīšanā un izkopšanā ir tieši izcilo autoru valodas lietojumam. Kā norāda Kvintiliāns savā darbā *Institutio Oratoria*, principāta laikā pareizas valodas (*Latinitas*) paraugu oratorprozā sniedz Cicerons un Cēzars, vēsturiskajā prozā Līvijs un Sallustijs, lirikā Horācijs, bet episkajā dzejā Vergilijs (Quint. Inst. 10.).

Jāatceras, ka romiešu latīņvalodīgā literatūra 3. gs. p. m. ē. vispār sākas ar grieķu literāro tekstu tulkojumiem un būtiskā mērā veidojas, balstoties uz grieķu literatūras un līdz ar to arī grieķu valodas paraugiem.

Arī Eiropas kultūrtelpai svarīgā eposa žanra aizsākumi rodami sengrieķu kultūrā, kur izveidojas žanra satura un formas konstantes, un sengrieķu valodā attīstās arī izteiksmes kvalitātes, kas vairāk vai mazāk stabili tiek pārmantotas vispirms Romā, tad arī vēlākajā Eiropas episkajā tradīcijā. To spilgti atklāj romiešu nacionālā eposa – Vergilija *Eneidas* – teksts, kas tapis romiešu zelta laikmetā (29.–19. g. p. m. ē.), lai episka vēstījuma formā cildinātu Romas varenību un vienlaikus sniegtu Augusta laikmeta kultūrai būtiskas ideoloģiskās nostādnes.

Vergilijs, sekojot sengrieķu episkās dzejas tradīcijas aizsācēja Homēra paraugam, aizgūst ne tikai motīvus, ainas, kompozicionālā strukturējuma principus, lai tos atbilstīgi saviem mērķiem pārāpējētu, padziļinātu un niansēti izmantotu, bet arī valodas un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu lietojumu (plašāk skat., piem., Knauer 1990, 390–412).

Vergilija eposs vēsta par Trojas varoni Enejū (Aineju), kuram ar dievu atbalstu lemts pamest degošo Troju, lai dotos jaunas dzimtenes meklējumos, kur viņa pēcnācējiem vēlāk dibināt dižo Romu. Eposa sižeta risinājums jau pašos pamatos paredz būtisku grieķiskās un romiskās pasaules saistību/mijiedarbi, un likumsakarīgi arī eposa valodā vērojams plašs leksiskais materiāls, virkne aizguvumu no grieķu valodas, kas atspoguļo grieķu pasaules vietu un personu vārdus, kā arī kultūras reālijas, piemēram:

- 1) poētiskais Trojas nosaukums *Ilium* vai – grieķiskā formā – *Ilion* [*Ἴλιον*] *Īlija* (Verg. A. 1.68; 5.261¹ u. c.) un dažādi tā atvasinājumi *Ilius*, *Iliacus* – *Īlijas-* (*Ilius tellus* 9. 285; *Iliacas oras* 2.117; *penates* 3.603; *classis* 5.6–7 u. c.); kā arī citi ģeogrāfiski nosaukumi un to atvasinājumi *Mycenae* [*Μυκῆναι*] *Mikēnas* (1.284; 5.52 u. c.), *Samos*

- [Σάμος] *Sama* (1.16), *Salamis* [Σαλαμίς] *Salamīna* (8.158), *Phthia* [Φθία] *Ftīja* (1.284), *Arcadia* [Ἀρκαδία] *Arkādija* (5.286), *Nemeus* [Νεμέα/Νέμειος] *Nemejas* (8. 295);
- 2) grieķu un trojiešu apzīmējumi *Danaus* [Δαναός] *danajs*, grieķis (2.5; 1.30 u. c.), *Teucrus* [Τευκρος] *teukrs*, *trojietis* (8.136; 154 u. c.), *Arcas* [Ἀρκάς] *arkāds* (8.130);
 - 3) dievu (citu mītisku personāžu) un varoņu vārdi *Apollo* [Ἀπόλλων] *Apollons* (8.336), *Atlas* [Ἄτλας] *Atlants* (8.140), *Aeolus* [Αἰολος] *Aiols* (1.57; 8.414; 454), *Maia* [Μαία] *Maja* (8.140), *Cyclops* [Κύκλωψ] *Kiklops* (8.440), *Dardanus* [Δάρδανος] *Dardans* (8.134), *Priamus* [Πρίαμος] *Priams* (8.158), *Achilles* [Ἀχιλλεύς] *Ahillejs* (1.30; 3.87), *Hector* [Ἑκτωρ] *Hektors*, *Tydeus* [Τυδεύς] *Tīdejs* (6.479), kā arī atvasinājumi no tiem (visbiežāk dažādi īpašības vārdi, piem., *Aeolius*, *a*, *um Aiola*);
 - 4) grieķu kultūrvidi marķē *chorus* [χορός] *kordeja*, *koris* (8.287), *cithara* [κιθάρα] *kitāra* (6.120; 9.776; 12.394), *sceptrum* [σκήπτρον] *scepteris*, *zizlis* (1.78; 7.247; 9.267), *crater* [κρατήρ] *krāters* (1.724; 3.525; 9.266), *chlamys* [χλαμύς] *hlamīda*, *pharetra* [φάρετρα] *bultu maks* (8.167), *tripus* [τρίπους] *trijkājis* (5.110; 9.265), *talentum* [τάλαντον] *talants* (9. 265; 11.333) u. c.

Šie aizguvumi plaši kalpo grieķu pasaules atslēgelementu – rakstūrīgu vides un kultūras reāliju – identificēšanai, līdzīgi kā tas būtu ikvienā gadījumā, kad vienas kultūras reāliju apzīmējumi izmantoti citas valodas tekstā. Valodu mijiedarbe atklāj kultūrvērtību mijiedarbi.

Tomēr grieķismu lietojumam Vergilija tekstā ir vēl daudz plašāka nozīme. Ņemot vērā episkās dzejas aizsākumus un tradīcijas attīstību, aizguvumi no grieķu valodas Vergilijam daudzpusīgi noder arī viņa literārā/poētiskā statusa apliecinājumam un episkās valodas tradīcijas turpināšanai un aktualizēšanai.

Jau iepriekš minētās leksēmas – poētiskais Trojas nosaukums *Ilium* (*Ilion*), Ahilleja dzimtene Ftīja (*Phthia*), grieķu karaspēka karavadoņa Agamemnona Mikēnas (*Mycenae*) vai pašu seno grieķu un trojiešu varoņu vārdi *Achilles*, *Hector* u. c. – precīzi atgādina par Homēra eposiem. Tie nav kaut kādi varoņi, un tās nav tikai kādas nejauši izvēlētas Grieķijas vietas, tās ir vietas, kas saistās ar Homēra varoņiem un viņa episko tradīciju, un romiešu auditorija to apzinās.

Līdz ar grieķu mītisko un episko varoņu identificēšanu episkas valodas tradīciju Vergilija latīņu tekstā spilgti aktualizē arī grieķu patronīmu lietojums. Sastopamas vairākas formas, piemēram:

Amphitryoniades [Ἀμφιτρωνιάδης] *Amftrioniads*, *Amftriona pēcnācējs* (Hērakls) (8.103; 214);

Alcides [Ἀλκείδης] *Alkīds*, *Alkeja pēcnācējs* (sev. mazdēls Hērakls) (7.61; 8.202; 249);

Atrides(-a) [Ἀτρείδης] *Atrīds*, *Atreja pēcnācējs* (Agamemmons vai Menelājs) (8.130);

Aeacides [Αἰακίδης] *Aiakīds*, *Aiaka pēcnācējs* (mazdēls Ahillejs, mazmazdēls Pirrs) (Ahillejs 1.99), (Pirrs 3.296);

Laomedontiades [Λαομεδοντιάδης] *Lāomedontiads*, *Lāomedonta pēcnācējs* (Priams) (8.158; 162);

Tydides [Τυδίδης] *Tīdīds*, *Tīdeja pēcnācējs* (Diomēds) (1.97; 1.471; 2.164; 2.197) u. c.

Varoņa apzīmējums ar leksēmu, kas veidota no tēva, vectēva vai vēl senāka senča vārda, tai pievienojot attiecīgu izskaņu, ir ierasts sengrieķu valodas paņēmiens kopš seniem laikiem, kā to apliecina jau pirmās mums pieejamās šīs valodas liecības (Palmer 1980, 34; Smyth 1984, 233–234). Vēlākā laikā šis tips zaudē savu aktualitāti/produktivitāti un jau klasiskajā periodā vairs netiek lietots vēsturisko personu pēcnācēju apzīmēšanai, taču paliek kā senākā valodas slāņa raksturīgs elements un tiek izmantots senatnīgas, cildenas un poētiskas izteiksmes veidošanai.

Patronīmi ar *-ides/-iades* plaši vērojami Homēra tekstos, raksturojot grieķu un trojiešu varoņus, un šo tradīciju pārņēmu un izmanto nu jau citas – latīņu – valodas tekstā Vergilij.

Turklāt romiešu eposā nereti lietotas arī grieķu valodas gramatiskās formas. Lai gan, kā iepriekš minēts, aizguvumi latīņu valodā iekļaujas un lielākoties tiek asimilēti atbilstošajās deklinācijās, vienai daļai grieķismu tiek saglabāta grieķu valodas deklinēšana. Tas īpaši sakāms par īpašvārdiem (t. sk. patronīmiem). Vergilija eposa tekstā plaši sastopami gan, piemēram, grieķiski nominatīvi kā vienskaitlī, tā daudzskaitlī *Aeneas* (1.230; 544), *Anchises* (2.687), *Phryges* (1.468; 9.134), *Cyclopes*, gan akuzatīvi *Aenean* (1.260; 8.308), *Anchisen* (3.710; 6.670), *Aioliden* (6.164), *Lāomedontiaden* (8.158; 162), *Sidona* (1.619), *Troas* (1.30), *Arcadas* (10.397), gan arī vokatīvi *Aenea* (10.228), *Anchise* (3.475), *Tydide* (1.97) u. c. Dažkārt grieķiskās locījumu formas izmantotas arī sugas vārdiem, piemēram, *heros* (1.196; 6.103), *cratera* (3.525), *crateras*

(1.724; 9.165) u. c. Šīs formas kalpo, lai distancētu eposa izteiksmi no ikdienai raksturīgās, poētiskotu *Eneidas* tekstu, kā arī lai atgādinātu par episkās valodas tradīciju.

Dzejas valoda tiecas izmantot no ikdienas valodas atšķirīgus izteiksmes līdzekļus, un latīņvalodīgajā dzejā viens no būtiskākajiem citādas/neierastas izteiksmes avotiem gan tās pārstāvētās intelektuālās kultūras parauga, gan arī tās īpašā labskanīguma (*vocalitas/εὐφωνία*, Lausberg 1998, 225, 246) dēļ ir grieķu valoda un dažāda veida aizguvumi no tās. Kā norāda Kvintiliāns:

[...] *tanto est sermo Graecus Latino iucundior, ut nostri poetae, quotiens dulce carmen esse voluerint, illorum id nominibus exornent.* (Quint. Inst. 12.10.33)

Spilgtākie, protams, ir leksiskie aizguvumi.

Tā būtisks episkās valodas tradīcijas aktualizēšanai ir, piemēram, leksēmas *heros* ar nozīmi *varonis* lietojums. Tas ir aizguvums no grieķu valodas vārda *ἥρωας*, kas plaši izmantots Homēra eposu sengrieķu valodā. Vergilijs varoņa tiešo apzīmējumu neizmanto bieži, bet, kad to dara, lieto tikai šo no grieķu valodas aizgūto leksēmu, un tā tūlīt tekstā nes līdzī visu ar to saistīto kultūrkontekstu – atsauci uz Homēra eposu heroisko realitāti un to izcilajiem varoņiem, ar ko nu sastatīti Vergilija varoņi (*dederat heros* 1.196; *magnanimi heroes* 6.649; *incipit Aeneas heros* 6.103; *Troius heros* 6.451). Turklāt šī leksēma arī citu romiešu autoru tekstos lietota maz. Bez Vergilija lietojuma atsevišķi gadījumi vērojami vēl Cicerona (*heroum veteres casus imitari* Cic. de Or. 2,47, 194), Ovidija (Ov. Tr. 5.5.3) un Horācija (*Ajax heros* Hor. S. 2, 3, 193; Hor. C. 1, 12, 1) tekstos, Ciceronam retumis lietojot *heros* arī pārnestā nozīmē izcilu vīru apzīmēšanai (Cic. Att. 1, 17, 9; Att. 14, 6, 1; Att. 4, 3, 5; Rep. 3, 8).

Kā spilgts leksiskais aizguvums ar poētisku slodzi minama arī leksēma *Hesperia*, kas izmantota kā poētisks Itālijas apzīmējums. *Hesperia*, *ae*, *f* (sc. *terra*) *Rietumu zeme*, *Hesperija*, substantīvs veidots no adjektīva *Hesperius*, *a*, *um* (*vakara*, kas novietots *rietumos*), kas atvasināts no *Hesperus*, *i*, *m* (*vakara zvaigzne*), aizgūstot grieķu *ἔσπερος* (*vakars*). Jau grieķi, kā tas vērojams, piemēram, hellēnisma dzejnieka Rodas Apollonija eposā (*ἔσπερις εἶσω χθονός* Apoll. Rhod. 3.311), sauc Itāliju par *Rietumu zemi*, ņemot vērā tās novietojumu uz rietumiem no Grieķijas. Vergilijs to aizgūst un līdzās pamatā lietotajai leksēmai *Italia* vairākkārt īpaši nozīmīgos momentos, piemēram, Trojas penātiem Enejam (Ainejam) sapnī

pareģojot Itāliju kā lemto zemi (3.163), mērķtiecīgi izmanto sava eposa tekstā: *est locus, Hesperiam Grai cognomine dicunt* (1.530; 3.163), *Hesperiam magnam* (1.569), *terram Hesperiam venies* (2.781), *Hesperia in magna* (7.4) u. c.

Vergilijs, izmantojot spilgtu, no grieķu valodas aizgūtu poētismu, ne tikai niansē un mākslinieciski bagātina sava eposa valodu un noteiktos momentos atbilstoši konkrētiem poētiskiem mērķiem veido īpaši cildenu izteiksmi, bet arī vienlaikus (kas nav mazsvarīgi!) sasaista sevi ar zināmo episko, kultūras, literāro un lingvistisko tradīciju.

Īpaša nozīme atšķirīgas/citādas mākslinieciskas izteiksmes veidošanā saistībā ar episko tradīciju ir arī saliktajiem epitētiem.

Sengrieķu valodā salikteņu darināšana ir ierasts paņēmiens. Homēra eposu tekstā tas izmantots, veidojot saliktos epitētus kā spilgtus apzīmētājus, kas raksturo dievus, varoņus, priekšmetus un dažādas parādības, un iedibinot to kā stabilu episkā stila iezīmi Eiropas literārajā kultūrā uz daudziem gadu simtiem. Šīs tradīcijas turpināšanā un sava literārā teksta kā izcila eposa kvalitāšu apliecināšanā būtiska nozīme ir Vergilija praksei, izmantojot saliktos epitētus *Eneidā*. Daļa no tiem ir acīmredzami aizguvumi no grieķu valodas, t. sk. kalki.

Vergilija eposā sastopami ***omnipotens*** (*visvarens, visspēcīgs*) (*pater omnipotens* 1.60; *fortuna* 8.334), ***magnanimus*** (*augstsirdīgs, cēls, drosmīgs*) (*magnanimum Aenean* 1.260; par Aineju arī 5.17; 407; 9.204; *magnanimum heroum* 6.307; *heroes* 649; *equorum* 3.704 u. c.), ***omniparens*** (*visa radītājs/a*) (*terrae omnipotentis* 6.595), ***auricomus*** (*ar zelta matiem, zeltmatu*) (*auricomos fetus* 6.141), ***longaevus*** (*ļoti vecs*) (*longaeva sacerdos* 6.321; 628; 764), ***aequaevus*** (*viena vecuma*) (*regem aequaevum* 2.561), ***grandaevus*** (*poēt. dižena vecuma*) (*grandaevus Aletes* 1.121), ***primaevus*** (*ļoti jauns*) (*primaevo flore iuveni* 7.162), ***malesuadus*** (*ļaunu iesakošs*) (*malesuada fames* 6.276), ***aliger*** (*spārnains, spārnots*) (*aligerum amorem* 1.663), ***turriger*** (*torņus nesošs, torņiem greznots*) (*turrigerae Antemnae* 7.631; 10.253), ***aeripes*** (*varkāju*) (*aeripedem cervam* 6.802), ***cornipes*** (*ragkāju, nagains*) (*cornipedum equorum* 6.591), ***centumgeminus*** (*simtkārtējs, simtrocis*) (*centumgeminus Briareus* 6.287), ***septemgeminus*** (*septiņkārtējs, ar septiņām ietekām*) (*septemgemini Nili* 6.800), ***horrisonus*** (*drausmīgi skanošs*) (*horrisono cardine* 6.573), ***mortifer*** (*nāvi nesošs, nāvīgs*) (*mortiferum bellum* 6.279), ***umbrifer*** (*ēnu nesošs, ēnains*) (*nemus umbriferum* 6.473) u. c.

Piemēram, ***omnipotens*** veidots no īpašības vārda *omnis* (*viss*) un tagadnes participā *potens* (*varošs, no verba posse*) pēc grieķu salikteņa *παγκρατής* parauga, kas darināts no grieķu valodas īpašības vārda

πᾶς *viss* un lietvārda κράτος *spēks*. **Magnanimus, a, um** veidots no adjektīva *magnus* (*liels*) un substantīva *animus* (*dvēsele, gars*), tulkojot no grieķu valodas Homēra μέγας *liels* un θυμός *gars, dvēsele*. **Omniparens** darināts pēc grieķu salikteņa παμμήτειρα [*παμμήτειρα* < πᾶς *viss* + μήτηρ *māte*] parauga un Vergilija izmantots, runājot par zemi, līdzīgi kā Homērs savā tekstā to izmanto, raksturojot γαῖα.

Savukārt **auricomus, a, um**, kas veidots no *aurum* (*zelts*) un *coma* (*mati*), tulkojot χρυσοκόμης [*χρυσόκομης* < χρυσός *zelts* + κόμη *mati*], ir paša Vergilija darināts kā poētisks apzīmējums zelta zaram (*aureum ramum*), simboliskajai atslēgai uz mirušo valstību, kur Enejam (Ainejam) jādodas sastapt tēva ēnu un savām acīm redzēt nākamā Romas diženuma apliecinājumus.

Un līdzīgi pēc grieķu valodas parauga veidoti arī pārējie minētie epitēti. Tie kalpo gan varoņu, gan vides reāliju, priekšmetu un parādību, gan abstraktu spēku izteiksmīgam raksturojumam. Daļa vairākkārt lietoti jau pirms Vergilija citu autoru tekstos (piem., *omnipotens, magnanimus*), citi sastopami atsevišķos gadījumos, piemēram, Ennija agrīnajā eposā. Bet par daļu šo salikteņu (piem., *auricomus, centumgeminus, longaevus, aeries, cornipes*) pirmās liecības sniedz tieši Vergilija teksts, un tie uzskatāmi par viņa apzināti veidotiem atbilstīgi iecerētam poētiskam iespaidam konkrētajā tekstvietā.

Saliktie epitēti, kas darināti pēc grieķu valodas parauga un daļā gadījumu pat tieši tulkoti, gan attīsta episkās izteiksmes tradīciju latīņu valodā, gan paplašina, bagātina latīņu valodas leksiku ar jaunām, niansētām, dažkārt pavisam kompleksām nozīmēm.

Taču ir gadījumi, kad aizguvumi no grieķu valodas Vergilija *Eneidā* izmantoti specifiskāk. Tie nav saistāmi ar episkās valodas tradīciju, bet izteikti kalpo autora individuāliem poētiskiem mērķiem.

Spilgts piemērs vērojams eposa 4. dziedājumā Kartāgas valdnieces Dīdonas raksturojumā, kad tā uzzina par varoņa Eneja (Aineja) došanos prom pēc dievu pavēles, atsakoties no valdnieces iecerētajām nākotnes saistībām/laulībām.

*Saevit inops animi, totamque incensa per urbem
bacchatur, qualis commotis excita sacris
Thyias, ubi audito stimulant trieterica Baccho
orgia, nocturnusque vocat clamore Cithaeron.* (4.300–304)

*Nevaldot sevi, tā plosās un klaiņo pa pilsētu visu,
 Īgnumā kaistot, kā tijāda straujā, kas ierauga nesam
 Upuru traukus, dzird gaviles Bakham, kad trijgadu svētki
 Skubina viņu un Kitairons naktī sauc [orģiju dejās]. (A. Ģiezena tulkojums)*

Trijās rindās izmantotas 6 leksēmas, kas aizgūtas no grieķu valodas:

- 1) darbības vārds ***bacchārī***, atvasināts no vīna dieva Bakha vārda (*Bacchus* [Βάκχος]), burtiski nozīmē *svinēt Bakha svētkus*, pārnestā nozīmē, kā to arī šeit lietojis Vergilijs, tas nozīmē *skraidīt/klīst apkārt eksaltētā procesijā, mežonīgi plosoties* (A. Ģiezena literārajā tulkojumā *klaiņo*). Latīņu valodā leksēma izmantota dzejā vai atsevišķos hiperbolizētas izteiksmes gadījumos prozā (piem., Plaut. Am. 2.2.71; Cat. 64.61; 64.255; Cic. Cat.1.26);
- 2) vārds ***Thyias/Thyas, adis***, f aizgūts no grieķu *Θυιάς/Θυάς* ar nozīmi *tijāda, proti, iedvesmota, pārņemta sieviete, bakhante*. Saistīts ar *τὰ Θυῖα* – Bakha svētkiem Elidā. Latīņu dzejā leksēma vienskaitļa formā izmantota tikai trīs reizes – pa vienai Vergilija, Horācija (Hor. C. 3.15.10) un Stacija (Stat. Th. 5.92) tekstos, vēl daži gadījumi daudzskaitļa formā (Cat. 64.392; Hor. C. 2.19.9; Ov. F. 6.514);
- 3) ***trietēricus, a, um*** [τριετηρικός] adjektīvs ar nozīmi *trīs gadu, kas notiek ik trešo gadu*, tiek lietots tieši, runājot par Bakha svētkiem. Bez Vergilija atsevišķi gadījumi sastopami vēl tikai Ovidijam (Ov. M. 6.587; Am. 593) un Stacijam (Stat. Th. 2.661; Achill. 1.595);
- 4) ***audito Baccho*** – dieva Bakha (*Bacchus* [Βάκχος]) vārds izmantots metonīmiski, apzīmējot orģijās plaši izmantoto izsaucienu ***Io Bacche!***;
- 5) ***Orgia, orum*** [Ὀργια] ar nozīmi *nakts svētki par godu Bakham, orģijas*
- 6) un, visbeidzot, ***Cithaeron, ōnis***, m [Κιθαρώων], kalns Boiotijā, Grieķijā, svēts Bakham, kur ik pa trim gadiem notika bakhanāliju svinēšana. Leksēma vēl vairākkārt lietota Vergilija eposa tekstā (piem., 7.641; 10.163).

Vergilijs valdnieces rīcību tieši apzīmē ar nozīmes ziņā izteiksmīgo verbu *bacchārī*, tālāk sniedzot izvērstu salīdzinājumu ar tijādas, citiem vārdiem, bakhantes, kaismīgo, mežonīgo izturēšanos ar spilgtām norādēm iezīmētos Bakha svētkos. Ar grieķismu blīvējumu autors rada spilgtu ainu par Dīdonas nekontrolētām emocijām un nevaldāmu to izpausmi. Tā ir – vismaz pēc Augusta laikmeta ideoloģijas, kas tiecas

izcelt un cildināt noteiktas morālās, ētiskās vērtības, stingrus tikumus – romietim nepieņemama un atbilstīgi veiksmīgi atainota ne ar latīņu cilmes valodu.

Līdzīgs aizguvumu no grieķu valodas pastiprināts izmantojums vērojams arī citā ainā – 7. dziedājumā, kad, Enejam (Ainejam) nonākot likteņa lemtajā zemē, viņam naidīgā Jūnona, lai izjauktu tā laulības ar Latīna meitu Lavīniju, sūta fūriju Alekto sakūdīt Latīna sievu Amātu. Jau Jūnonas runā lietota virkne grieķismu, bet to koncentrācija un semantika īpaši iezīmējas, Alekto iemetot indīgu čūsku Amātai azotē un sekojošo Latīna sievas izpausmju raksturojumā.

*Exin Gorgoneis Allecto infecta venenis
princípio Latium et Laurentis tecta tyranni
celsa petit tacitumque obsedit limen Amatae,
quam super adventu Teucrum Turnique hymenaeis
femineae ardentem curaeque iraeque coquebant.*

*[...] fit tortile collo
aurum ingens coluber, fit longae taenia vittae
innectitque comas, et membris lubricus errat.*

*Quin etiam in silvas, simulato numine Bacchi,
maius adorta nefas maioremque orsa furorem
evolat et natam frondosis montibus abdit,
quo thalamum eripiat Teucris taedasque moretur,
Euhoe Bacche, fremens, solum te virgine dignum
vociferans, etenim mollis tibi sumere thyrsos,
te lustrare choro, sacrum tibi pascere crinem.
(7.341–345, 349–351, 385–391)*

*Alekto, pilna ar Gorgonas indēm, no turienes tūda!
Dodas uz Latijas pusi pie Laurentas valdnieka nama
Augstceltām mītnēm un sēstas pie Amātas mierīgā sliekšņa;
Trojiešu ierašanās un gaidāmās kāzas ar Turnu
Nesa tās satrauktai sirdij daudz sievišķu rūpju un raīžu.*

*Lūk, riebīgā odze ap kaklu
Kļūst gan par savītu zeltu, gan arī par matsaiti garu,
Ievijas viņai jau matos un slīdot ap locekļiem glaužas.*

*Un pat vēl vairāk, uz mežiem, kā bakhante sākdamā trakot,
 Stingdama lielākā vainā un lielāku niknumu rādot,
 Dodas ar steigu un meiteni paslēpj tur ēnainos kalnos,
 Lai tik to atrautu teikriem un varētu aizkavēt kāzas.
 "Euoi, tev, Bakh!" tā izsaucas skaļi. "Tu vienīgais esi
 Jaunavas cienīgs! Lai maiglapu tirsu tev nēsā nu viņa,
 Dejo korī ap tevi un matus par godu tev audzē!" (A. Ģiezena tulkojums)*

Citviet pat visai izvērstos eposa teksta posmos nav lietots neviens aizguvums no grieķu valodas, bet šeit to blīvējums ir acīmredzams – gan piesaucot grieķu mitoloģiskās briesmones gorgonas (šeit ar adjektīvu *gorgoneus* [Γοργώ, Γοργόνειος] *Gorgonas*), gan vairākkārt pieminot trojiešus/teukrus (*Teucus* [Τεύκρος]), gan Amātas neprātu detalizēti atainojot ar bakhanālijām raksturīgām reālijām un izpausmēm (*euhoē* [εὐοή] *euoi*; *Bacchus* [Βάκχος] *Bakhs*; *thyrsus* [θύρσος] *tirss*, *Bakha zizlis*, ar efejām vai vīnstīgām apvīts bakhanšu atribūts; *chorus* [χορός] *koris*, *kordeja*), gan mērķtiecīgi izmantojot grieķismus (*tyrannus* [τύραννος] *tirāns*, *valdnieks*; *hymenaeus* [ὕμηναιος] *himenejs*, *kāzu dziesma*, *kāzas*; *thalamus* [θάλαμος] *laulības gulta*, *laulība*) nozīmēs un kontekstos, kur viegli būtu lietot attiecīgus pašas latīņu valodas ekvivalentus. Un īpašs ir arī aizguvuma *taenia* [ταινία] lietojums. Tā pamatnozīme ir *galvas saite*, un tā šķiet identiska līdzās lietotam latīņu valodas vārdam *vitta*. Tomēr, kā norāda R. Lins (*R. Lyne*), šeit Vergilijs to drīzāk izmanto citā šī vārda nozīmē *lentes tārps* (Lyne 1989, 20–22). Konteksts kā nepatīkami iederīgu izgaismo šo grieķisma otro nozīmi, kas terminoloģiski lietota gan grieķu, gan latīņu valodas tekstos (Galen 14.755K; Cato Rust. 126 al.; Plin. Nat. 11.113 al. u. c.). Čūska kļūst par Amātas zelta kakalarotu un baisi dzīvu galvassaiti matos.

Šajos divos gadījumos aizguvumi no grieķu valodas atklāj pavisam atšķirīgu semantiku, salīdzinot ar iepriekš minētajiem piemēriem. Grieķismu lietojums šajās tekstvietās vairs nav saistīts ar episkās valodas tradīciju, bet spilgti kalpo autora individuālai mākslinieciskai iecerei – grieķu kā tomēr citas, romietim nosacīti svešas valodas leksēmas izmantot citādā izcelšanai, svešā un nesaprotamā iezīmēšanai. Un līdzīgi piemēri saskatāmi Vergilija eposā arī vēl citviet.

Tādējādi aizguvumi no grieķu valodas, t. sk. kalki, Vergilija eposa valodā izmantoti ar daudzveidīgu semantiku.

Lai gan vairākkārt Vergilija eposa valodas pētījumos atzīmēts plašais sava laika/ikdienas valodas elementu un raksturiežimju izmantojums

Eneidas tekstā un to līdzsvarots apvienojums ar poētiskai valodai raksturīgām leksēmām un paņēmieniem, kā arī salīdzinoši negaidīti mazais tādu latīņu dzejas poētiskošanas līdzekļu kā arhaismi un aizguvumi lietojums (Palmer 1954, 112–118; Wilkinson 1990, 418–419; Lyne 1989, 17), grieķismu analīze eposa tekstā apliecina to mērķtiecīgu izvēli un lietojumu.

Sekojoš sengrieķu episkās dzejas tradīcijas aizsācēja Homēra paraugam, aizguvumi, pirmkārt, plaši kalpo grieķu pasaules atslēgelementu – raksturīgu kultūras reāliju – identificēšanai. Valodu mijiedarbe atklāj kultūrvērtību mijiedarbi.

Otrkārt, grieķismu lietojums daudzpusīgi noder autora literārā statusa apliecinājumam un episkās valodas tradīcijas turpināšanai un aktualizēšanai. Tie niansē un mākslinieciski bagātina konkrētā eposa izteiksmi un būtiski paplašina latīņu valodas līdzekļus un paņēmienus.

Citviet turpretim aizguvumi no grieķu valodas kalpo autora individuāliem poētiskiem mērķiem, noteiktā konsituācijā izgaismojot individuālas mākslinieciskas idejas.

ATSAUCE

- ¹ Turpmāk, atsaucoties uz Vergīlija *Eneidas* tekstvietām, norādīts tikai dziedājums un rinda, neatkārtojot atsauci uz autoru un viņa darbu.

AVOTI

1. Cato, Marcus Porcius. *De agri cultura*. G. Goetz (ed.). Lipsiae : Teubner, 1922.
2. Cicero's *Letters to Atticus*. Vol. 4. D. R. Shackleton Bailey (ed.). Cambridge : Cambridge University Press, 1968.
3. Cicero, M. Tullius. *Librorum de Re Publica Sex*. C. F. W. Mueller (ed.). Leipzig : Teubner, 1889.
4. Cicero, M. Tullius. *Orationes*. A. C. Clark (ed.). Oxonii : e Typographeo Clarendoniano, 1908.
5. Galenus, Claudius. *Opera omnia*. D. C. G. Kuhl (ed.). Lipsiae : Teubner, 1823.
6. Horace. *Odes and Epodes*. P. Shorey, G. J. Laing (eds.). Chicago : Benj. H. Sanborn & Co, 1919.
7. Horace. *The Works of Horace*. C. Smart (ed.). Philadelphia : Joseph Whetham, 1836.
8. Ovidius, P. Naso. *Amores, Epistulae, Medicamina faciei femineae, Ars amatoria, Remedia amoris*. R. Ehwald (ed.). Lipsiae : Teubner, 1907.
9. Ovidius, P. Naso. *Tristia*. A. L. Wheeler (ed.). Cambridge, MA : Harvard University Press, 1939.
10. Plautus, T. Maccius. *Plauti Comoediae*. F. Leo (ed.). Berlin : Weidmann, 1895.
11. Plinius. *Naturalis Historia*. K. F. Th. Mayhoff (ed.). Lipsiae : Teubner, 1906.

12. *Quintilian*. H. E. Butler (ed.). Cambridge. Cambridge, Mass : Harvard University Press; London : William Heinemann, Ltd. 1922.
13. Statius, P. Papinius. *Statius*. Vol. I–II. J. H. Mozley (ed.). London : William Heinemann; New York : G. P. Putnam's Sons, 1928.
14. Vergil. *Bucolics, Aeneid, and Georgics*. Greenough, J. B. (ed.). Boston : Ginn and Company, 1900.
15. Vergilijš. *Eneida*. A. Ģiezens (tulk.). Rīga : Liesma, 1970.

LITERATŪRA

1. *A Greek-English Lexicon*. H. G. Liddell, R. Scott, H. S. Jones, R. Mackenzie (eds.). Oxford : Oxford University Press, 1992 (1968).
2. Anttila, Raimo. *Historical and comparative linguistics*. 2nd ed. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 1989.
3. Clackson, James, Horrocks, Geoffrey. *The Blackwell History of the Latin Language*. Oxford : Blackwell Publishing, 2007.
4. Clacson, James. *A Companion to the Latin Language*. J. Clackson (ed.). Oxford : Blackwell Publishing Ltd, 2011, 236–256.
5. Coleman, Robert. Greek Influence on Latin Syntax. *Transactions of the Philological Society*, 1975, 1977, 101–156.
6. Coleman, Robert. Latin Language. *Oxford Classical Dictionary (OCD)*. 4th ed. S. Hornblower, A. Spawforth, E. Eidinow (eds.). Oxford, 2012, 796–798.
7. Coleman, Robert. The formation of specialized vocabularies in philosophy, grammar, and rhetoric: winners and losers. *Cahiers de l'Institut de Linguistique de Louvain* 15, 1989, 77–89.
8. Knauer, Georg Nicolaus. Vergil's Aeneid and Homer. *Oxford Readings in Vergil's Aeneid*. S. J. Harrison (ed.). Oxford : Oxford University Press, 1990, 390–412.
9. *Latin Dictionary*. Ch. T. Lewis (ed.). Oxford : Clarendon Press, 1991 (1879).
10. *Latīņu-latviešu vārdnīca*. K. Veitmane, L. Čerfase, H. Novackis, A. Apinis (sast.). Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1955.
11. Lausberg, Heinrich. *Handbook of Literary Rhetoric: A Foundation for Literary Study*. Leiden, Boston, Köln : Brill, 1998.
12. Lyne, R. O. A. M. *Words and the Poet: Characteristic Techniques of Style in Vergil's Aeneid*. Oxford : Clarendon Press, 1989.
13. Palmer, Leonard Robert. *The Greek Language*. London : Faber and Faber Ltd, 1980.
14. Palmer, Leonard Robert. *The Latin Language*. London : Faber and Faber Ltd, 1954.
15. Powell, Jonathan. Cicero's translation from Greek. *Cicero the Philosopher*. J. G. F. Powell (ed.). Oxford : Clarendon Press, 1995, 273–300.
16. Smyth, Herbert Weir. *Greek Grammar*. Harvard University Press, 1984.
17. *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca (VPSV)*. V. Skujiņa (atb. red.). Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2007.
18. Wharton, Edward Ross. *Loan-words in Latin*. London, 1888.
19. Wilkinson, L. P. The Language of Virgil and Horace. *Oxford Readings in Vergil's Aeneid*. S. J. Harrison (ed.). Oxford : Oxford University Press, 1990, 413–428.

SEMANTICS OF BORROWINGS: GRECISMS IN THE LANGUAGE OF ROMAN NATIONAL EPIC

SUMMARY

Ancient Roman culture abounds in many different influences from the ancient Greeks, and, as a matter of fact, the influence left by the Greek language on the processes of the development of the Latin language is extremely significant.

It is evident that the pattern of the Greek language has a particular influence on the formation of classical Latin. Under its influence, the Latin language becomes subjected to a series of syntactic and stylistic changes, and Latin word stock gradually becomes enriched with new words. In addition, certain more or less stable features characteristic to various genres, different styles and a definite usage context develop. The pattern of the Greek language also contributes to the understanding of necessity for a certain linguistic standard.

Borrowings play a great role in this respect. Various language units and devices are borrowed. However, lexical influence of the Greek language manifests itself most significantly in the course of time.

The Romans either directly borrow Greek words or subject the existing Latin words to semantic extension by including into it the meaning of a definite Greek word (semantic calques), as well as translate Greek words morpheme by morpheme in order to create new Latin words (morphological calques).

The development of a special borrowing practice can be observed in literary texts, where it is done not only for the sake of *inopia*, but also for the sake of *imitatio* and *ornatus* – so important for artistic expression.

The present paper focuses on Greek borrowings as found in one of the most outstanding texts representing classical Latin, i.e. Vergil's *Aeneid*. The analysis of the text shows that borrowings from the Greek language including calques in the language of Vergil's epic poem are used purposefully with diverse semantics.

Following the example of Homer as the beginner of ancient Greek epic tradition, borrowings in Roman epic first and foremost serve for the identification of certain key elements, characteristic culture features of the Greek world.

Additionally, the use of Greek borrowings proves useful to the attestation of the author's literary status, as well as for continuation and actualization of the epic linguistic tradition.

Greek words have the potential of imparting various nuances and artistically enriching the expression of the epic under discussion, and they essentially extend the scope of the Latin language means and ways of expression.

However, it should be admitted that sometimes Greek borrowings are used for more specific intention – in a definite consituation, they serve the author's individual poetic purposes, e. g. in order to accentuate some kind of otherness or to mark the alien and the incomprehensible.